

HÍREK, BESZÁMOLÓK

TANFOLYAM

A houstoni New World Horizon geofizikai szakmai továbbképző cég 1996. május 27-31. között *Reservoir Seismic methods* címmel, június 24-28. között pedig *Natural Gas Reservoir Engineering* címmel egyhetes, angol nyelvű tanfolyamot szervez Budapesten. Az első előadó dr. Robert E. SHERIFF, a téma nemzetközi szaktekintélye, az *Encyclopedic Dictionary of Exploration Geophysics*, a *Reservoir Geo-*

physics és sok más szakkönyv, szakeikk szerzője, társszerzője és szerkesztője.

Jelentkezni, részletesebb tematikát kérni a New World Horizon-nál az (1-713)773-9620 faxon vagy BELLÉR Évánál (Magyar Geofizikusok Egyesülete, tel./fax: (1)201-9815) lehet.

Késmárky István

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA X. (FÖLDTUDOMÁNYOK) OSZTÁLYA GEOFIZIKAI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSE

Az MTA X. Osztálya Geofizikai Tudományos Bizottsága 1995. október 3-án az ELGI könyvtárban tartott ülésének előzménye az volt, hogy a március elsejei ülésen (erről a Magyar Geofizika 36. évfolyamának első számában, a 93. oldalon olvasható beszámoló) egy konkrét kérdéssel kapcsolatban megfogalmazódott az igény a Magyar Bányászati Hivatal (MBH) tevékenységének megismerésére. Ezért kérte fel a Bizottság egy beszámolóra ESZTÓ Pétert, az MBH elnökét, aki a felkérést elfogadta.

Az ülést TAKÁCS Ernő elnök nyitotta meg, üdvözölte a vendégeket, ESZTÓ Pétert és FARKAS Istvánt, az MGSZ főigazgatóját. Az ülésről csak MESKÓ Attila és STEGENA Lajos kérte kimentését.

ESZTÓ Péter azzal kezdte beszámolóját, hogy nem jogi és hatásköri feladatokról kíván beszélni, hanem történeti áttekintést szeretne adni, párhuzamok megvonásával.

Az MBH 1993-ban jött létre, de a magyar bányászat ezer éves múltra tekinthet vissza. Az MBH állami státusza: az egységes bányászati szakigazgatás országos hatáskörű szerve, a kormány irányítása alatt működik. Jogszabályok állapítják meg feladatait és hatáskörét, amelyek két nagy csoportba oszthatók. Az egyik az állam tulajdonosi funkciójával kapcsolatos, a másik pedig az állami közhatalommal. Ez a kettősség a bányászati szakigazgatás egész történetén végighúzódik, mert a szakigazgatási szervezetek egyrészt a valós folyamatokhoz kell illeszkedniük, másrészt az ezen folyamatok által érintett közérdek védelmével is kell foglalkozniuk.

Már az Árpád-kori bányajogban megjelentek mindkettőnek a csirái. A bányászat joga a felségjogok egyike volt (ius regium), a tulajdonosi hatalom igazgatási feladatai voltak kizárólagosak. A kincstár javára lehetett a Magyarország területén bárki ingatlanán vagy alatta elhelyezkedő ásványi nyersanyagokat (só, arany, ezüst) felkutatni, kitermelni. Már ek-

kor elkülönült a felszíni ingatlan tulajdonjoga az alatta elhelyezkedő ásványi nyersanyag tulajdonjától. Ez a helyzet a mai napig is fennáll, sokszor ütközésben áll egymással a kettő.

A legfontosabb igazgatási feladat a király adományozásaiban nyilvánult meg, privilégium gyanánt adományozta az uralkodó a bányászati jogot. Az Árpád-háziak korában a hét felső-magyarországi bányaváros, majd az alsó-magyarországi bányavárosok, végül az erdélyi bányavárosok kapták meg a szabad királyi bányaváros címet.

Igazgatási szempontból a tulajdonosi igazgatás volt az egyetlen és meghatározó. Később felismerték a bányászattal érintett és sértett érdekeket, ekkor kezdett kialakulni a közhatalmi igazgatási vonal. Az igazgatás egyetlen célja az állami pénzverdek fejlesztése, arany- és ezüstércel való ellátása volt. Az 1300-as évek végén Selmechányán alakult ki a klasszikus bányahatóság magja, a bányamesteri intézmény. Ez a szabad királyi városok tanácsától kapta megbízását és széles igazgatási feladatokat gyakorolt. A kincstár fiskális érdekében járt el, emiatt örködött a bányabiztonság felett is, hogy ne legyen szerencsétlenség miatti kiesés a termelésben.

A másik bányaintézmény a bányajáradék (urbura) volt. A kincstárt a tulajdonos jogán a kitermelt vagyon 1/7-ed, majd 1/10-ed része illette meg. Nem igazán járadék jellegű volt ez — és ma sem az —, mert nem függ a természeti körülményektől, a kitermelés hatékonyságától, a felszíni infrastruktúrától sem, tehát nem olyan, mint a földjáradék.

A bányamester ellenőrizte a termelést. Másik feladata az urbura beszedése, ellenőrzése volt. Technikusai módszerekkel határozták meg a kitermelt vagyon nagyságát. Ez a kincstár közvetlen érdeke volt és nem különült el a központi, kincstári igazgatástól. A főkamagróf gyakorolta a központi bányászati

szakigazgatás irányítását és feladatait is. Erdélyben ez a funkció a bányabírók kezében volt.

A korai magyar bányajog a Miksa-féle bányarendtartásig állt fenn, azaz 1573-ig. Élt a szabad királyi bányavárosokban a bányamesteri intézmény, a rendészeti feladatokkal és a főkamaragróf megbízásából a kincstári bevételek feletti örököséssel foglalkozott.

Miksa után gyengült a központi irányítás, az ország általános igazgatásában is. Egyre inkább ütközött a bányászati ius regium és a földbirtokosi érdekek rendszer. Emiatt a Miksa-féle bányatörvényt 150 évig nem fogadta el a magyar országgyűlés, később is csak az ország azon részeiben, ahol gyengébb volt a földbirtokosi vonal. A bányászati szakigazgatás rendészeti feladattá degradálódott. A bányamesterektől megvonták a bányászati bíraskodást, ez összeolvadt az általános bírósági ítélkezéssel. Nem a város tanács választotta a bányamestereket, hanem az udvar nevezte ki őket.

Mária Terézia és II. József alatt a szakigazgatásban ismét megjelentek a bányászati hivatalok, ezeknek már feladata volt az ásványi nyersanyagokkal való törődés, szaktanácsadási, illetve utasítási joguk is volt, ezzel a termelés hatékonyságát tudták befolyásolni a bányavállalkozásoknál.

Az osztrák általános bányatörvényvel (1854) ért véget a Miksa-féle törvény érvényessége. A központi szakigazgatás szerkezetéből ebből a korból már jól ismert, sok az írásos emlék. Létrehozták a bányakapitányságokat, a történeti Magyarország területén négy volt. Ezeknek a szakigazgatás mellett már munkásvédelmi feladatai is voltak, például a sztrájkjog kérdése. A bányakapitányságokhoz kirendeltségek vagy bányarendészetek csatlakoztak (Miskolc, Pécs, Ig-ló). Egy-egy kapitányságon 6–8 mérnök és jogász dolgozott, állami hivatalnokok voltak. Felvételnél kötelező előírás volt a 10 éves bányauzemi gyakorlat. Ezt a szakmai és igazgatási színvonalat kellene újra elérni, ez sok munkát igényel még.

Az osztrák általános bányatörvény szerinti jog- és intézményrendszer 1945-ig határozta meg a magyar bányászati viszonyokat, bár egyesek szerint ennek a korszaknak 1961-ben lett vége. Ez nyilván nem lehet igaz, hiszen 1946 és 1961 között egészen más szempontok voltak irányadók, így nem lehetett az osztrák bányatörvény hatásáról beszélni.

Az államosításkor a tulajdonosi és közhatalmi jogosítványok jelentős részben megszűntek, csak a rendészeti és közvetlen felügyeleti feladatok maradtak meg. A szervezetépítés filozófiája az volt, hogy ahol működött állami bánya, ott a felügyeletet gyakorló ipari miniszter bányarendészetet hozott létre.

A bányászati irányítás felügyeletét ellátó kormányzati szervek a történelem során igen változatosak voltak. A közvetlen kincstári irányításból pénzügyminisztériumi lett, a kiegyezés utáni időszakban erről vannak feljegyzések. Ezután a földművelésügyi minisztériumhoz tartozott. Érdekes, hogy az 1860-as évek és 1911 között a szénjog vitája folyt, ez maradt meg legtovább az ingatlan tulajdonosi jogok között. Az 1920-as években ismét pénzügyminisztériumi irányítás következett, majd az ipari szakigazgatás alá került a bányászat.

1954-től kezdődően megszűnnek a bányarendészetek, a bányászat szakigazgatásának közvetlen kormányirányítása valósult meg. 1956-ban fogal-

mázták meg azokat az igazgatási feladat és hatásköröket, amelyek az állami bányászati tevékenységhez illeszkedtek, a közvetlen felügyeleti rendszerrel együtt. Az 1960. évi III. törvénnyel indul a szocialista magyar bányajog, az állam kizárólagos jogosultsága lett a bányászat és az állami bányavállalatok kizárólagos rendszere jött létre. A bányarendészeti feladatok közhatalmi jogosultságokkal bővültek (építéshatósági jogosultság, biztonsági és biztonságtechnikai engedélyezés, munkavédelmi, tűzvédelmi jogosítvány). Például a bánya föld alatti része nem az állami tűzoltóság hatáskörébe tartozott.

Az 1980-as évektől már feszültség jelentkezett a szakigazgatásban, nem volt megfelelő a törvény. A bányaszabadság kezdeti kibontakozása és az állam deklarált bányászati joga között volt éles eltérés. A bányahatóság ismét a rendészeti, műszaki biztonsági feladatok ellátására kezdett szűkülni. Ha a nagy hagyományú szakigazgatási szervezet el akarta kerülni egy általános egységes munkabiztonsági szervezetbe vagy biztonságtechnikai felügyeletbe való beolvadást, akkor nyitnia kellett az állam tulajdonosi jogaihoz tapadó feladatok felé, például az ásványvagyon gazdálkodás, a bányajáradék gazdálkodás és az adományozás, azaz a koncessziós jog felé.

A szakigazgatási szervezetet jelenleg három tevékenység jellemzi. Az 1993. évi XLVIII. törvényben megfogalmazott tulajdonosi feladatokat segítő szakigazgatási munka (ásványvagyon és bányajáradék gazdálkodás, koncesszió) az első. Bár az MBH a kormány irányítása alatt működő önálló, országos hatáskörű szerv, e feladataiban az ipari és kereskedelmi miniszter személyéhez kötődik. A koncesszióról szóló általános törvény egy irgalmatlan nagy csacsiság volt, a világon sehol sincs általános törvény, csak ágazatiak, az ágazati sajátosságoknak megfelelő szabályozással. Nálunk a szerencséséjé, az autópálya építés szemszögéből összeállított javaslatokat húzták rá a bányászati koncesszióra. Ez sok problémát okoz a gyakorlati jogalkalmazás során. Az ágazati minisztérium gyakorolja az állam tulajdonosi jogait a koncessziók vonatkozásában.

Ez a bányászati szakigazgatás egyik része. Ezekben a feladatokban az MBH támaszkodik az MGSZ-re, illetve intézményeire, szakmai tudására. Nem mint szakhatóságra, a tudományt nem szükséges szakhatóságként működtetni. A tudományt meg kell fizetni, a tudományt el kell tartani és adni a központi költségvetésből annyi pénzeszközt, amellyel tisztességesen lehet bővíteni ezeket a tudományos ismereteket. Ezekben a feladatokban nem csak a jogszabály által deklarált szinten van együttműködés, hanem sokkal mélyebb együttműködés alakult ki.

A másik funkció is megmaradt, a közhatalmi. Ezt a bányászati tevékenység által érintett és sértett társadalmi érdek védelme igényli. Ilyen a földtulajdon jog vagy egyre inkább az emberi környezet és természet védelme.

Megmaradt harmadikként a klasszikus bányabiztonsági feladat is, bár jelentősen szűkült. Ugyanis nem igaz, hogy a bányavállalkozónak nem érdeke a biztonságos bányászkozás, hiszen a baleset termelőkieséssel jár és ez a vállalkozót károsítja.

A szervezet a hármass feladatcsoportnak megfelelően épült ki 1993 után. 1984 óta sorban megszűntek az állami bányák miatt létesített területi bányaműsza-

ki felügyelőségek. Négy bányakapitányság alakult, Miskolcon, Szolnokon, Pécsen és Veszprémben. A budapesti és tatabányai bányakapitányság megszüntetése eretnecségek bizonyult. A Komárom megyei erős állami szénbányász lobbij hatása érezhető ma is. Budapesten viszont még bánya sincs. Ugyanakkor egyedül a budapesti kapitányság a gázelosztást is felügyelte. Ez nem tartozik igazán a bányászathoz. Az 1994. évi gáztörvény ugyanúgy rossz, mint az 1969-es volt, a mélyművelésű szénbányászat jellegzetes jogintézményeit erőltette mindkettő a gázvezetékekre is, ilyen például a bányaszolgalmi jog félreértett tartalmú alkalmazása.

Az 1993-as bányatörvény előnye, hogy van és érvényesíti a bányaszabadság elvét. Ugyanakkor hibái is vannak, gyűlik az anyag a korrigáláshoz. Leggyengébb része a tulajdonosi igazgatással kapcsolatos rész. Ez természetes, a fiatal demokrácia következménye. A kompromisszumkészség miatt sok a módosítás a szakmai körökben kimunkált tervezetekhez képest. Ez történt a bányatörvénnyel is.

Az MBH napi tevékenységéből most a legfontosabb, hogy az 1930-as évek vége óta először került aláírásra szénhidrogén kutatási és bányászati koncesszió, két éves előkészület után. Hátráltatta a koncessziós szerződés megkötését, hogy egyrészt TELEKI Pál időszakában, az 1991-es általános koncessziós törvény alapján az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium — a KFH vezetésének jóváhagyásával — koncessziós pályázatot hirdetett. Az akkori hirdetés szerint 1994-ben az ország egész területére koncessziós pályázatot fognak kibocsátani. A bányatörvény megközelítési módja más, az állam által kiválogatott konkrét területeket hirdet meg és nem az egész ország területét, kivéve az OKGT, illetve a MOL Rt. által művelési vagy kutatási joggal lefedett területeket. Ez azért okozott problémát, mert a hatásvizsgálatokat az egész ország területére, nem ismerve a vállalkozói területkijelölési szándékokat, lehetetlen volt elvégezni. Nemcsak környezeti, hanem gazdasági hatásvizsgálatra is kötelezve lett volna az MBH. Az államnak nyilván joga van eldönteni, hogy a birtokában lévő területet milyen módon akarja hasznosítani, koncessziós alapon vagy saját többségi tulajdonában lévő szervezetével, állami pénzeszközökkel kutatja meg, majd állítja termelésbe.

A másik problémacsoport a környezetvédelmi szakigazgatás túlzó törekvése volt, amely nem konkrét normatívákhoz kötődött. A szakmaszeretet és a kompromisszumkészség döntötte el, hogy egy területen milyen tevékenységet támogatnak és milyen nem. Nem lehet az az érdek, hogy minden feltétel nélkül bányászati jogot kapjon akár külföldi, akár belföldi vállalkozó, de egyetlen ország sem mondhat le nyersanyag-potenciáljáról sem.

Az MBH és területi szervei szakmai és szervezeti összetétele a tapasztalatok alapján állandóan finomodik. 1945 után első ízben megjelentek a földtudományok képviselői a bányászati szakképzettségük mellett a Hivatalban és a kapitányságokon is.

Változatlanul helyesnek tűnik az az álláspont, hogy értelmetlen a teljes bányászatot koncesszióba vinni, nemcsak gazdasági okok miatt. Az építőipari nyersanyagok esetében a koncessziós bányászatkodásnak előre látható árfelhajtó szerepe volt.

Szükség van a szervezet további korrekciójára is, a valós folyamatok által támasztott követelmények figyelembevételével.

Ezzel ért véget a mintegy 50 perces beszámoló és következtek a kérdések.

POSGAY Károly azt kérdezte, hogy a jelenlegi szabályozás megfelel-e majd a jövőben is az európai gyakorlatnak, egyáltalán van-e „európai gyakorlat”?

ESZTÓ Péter válasza szerint a jövőt illetően a bányászati rendszert jellemző pesszimizmus és önsajnálkozás nem teljesen megalapozott. A bányászat Ausztriában, Franciaországban és Németországban is mélyponton van, gazdasági erejük révén azonban jobban tudják kezelni a kérdést. Van bányatámogatási törvény, központi pénzeszközök vannak be. Nálunk viszont semmiféle dotáció sincsen.

A magyar bányatörvény korszerű. A magyar bányajog gyökere a germán bányajog volt. A fluidum bányászatban Európában is kezd megjelenni az amerikai bányajog, Norvégiában például a fluidum bányászatban teljesen az amerikai példát követik, különösen a sekélytengeri fúrásokkal kapcsolatban. De minden országnak megvannak a sajátjai. Nálunk az 1854. évi osztrák bányajog volt a meghatározó. Egységes bányajog valószínűleg nem is lesz Európában. Vannak azonban közös vonások:

- a kutatás és termelés szabad vállalkozás tárgya,
- a kutató tulajdonává válik az általa szerzett földtani adat,
- a bányászati jog átruházható, azaz nem kell megvárni, míg egy vállalkozó tönkremegy,
- mindenhol van koncesszió, bár máshogy nevezik (bérlet, leasing).

Az, hogy nálunk koncesszió lett, az Teleki-hatás. Nem érthető, hogy a bányászat miért kizárólagos állami monopol tevékenység, mikor az államnak nem kellene a bányavállalatok. Csak a MOL Rt. többségi tulajdonához ragaszkodott az állam, a többi bányához nem.

A bányatörvény tehát korszerű, keverednek benne az európai és amerikai elvek, sok benne az ellentmondás és a hiba is, túlszabályoz vagy egyáltalán nem szabályoz. Például az ásványvagyon gazdálkodás túlszabályozott, erre három központi szerv is jogosult, az MBH, az MGSZ és a KTM (1988-ban jelent meg ez utóbbi státútumában, MARÓTI László miniszteri időszakában). A cél az volt, hogy ahol a KFH ásványvagyonot jelzett, ott a KTM ne tegye lehetetlenné a hozzáférést (nemzeti park, beépítés). Jelenleg tisztázatlan, hogyan vehetne részt ez a tárca az ásványvagyon védelmében.

ÁDÁM Oszkár az MBH-ban dolgozó geológusok száma iránt érdeklődött. Jelenleg kilenc geológus dolgozik a bányakapitányságokon, az Ásványvagyon Gazdálkodási (négy) és Bányabiztonsági (egy) Főosztályon. Ezek jórészt a KFH-n, a MÁFI-ban és az ELGI-ben dolgoztak. Az MBH most hirdetett meg két geológus-mérnöki állást.

ÁDÁM Oszkár további kérdése az elmúlt 20-25 év eredményeinek hasznosítására vonatkozott. ESZTÓ Péter elmondta, hogy ezt részben a KFH-től átvett szakemberek biztosítják. ÁDÁM Oszkár szerint nemcsak az információ hasznosítása, hanem a kincstári munka folytatása is fontos lenne, de erre a költség-

vetés nem ad pénzt. Mit tud tenni az MBH a lehetőség megteremtése érdekében?

ESZTÓ Péter válaszában kitért arra, hogy az MBH elnöke felett az ipari és kereskedelmi miniszter gyakorolja a munkáltatói jogot, de a feladat és hatáskör független a minisztertől.

Törvényi szinten biztosított, hogy az állami pénzen szerzett földtani adatok és ismeretek állami tulajdonban vannak. A hasznosítás két módon történhet:

— földtani adatsomag készül közösen az MGSZ-szel egy megkutatott ásványi nyersanyag előfordulásáról, a koncesszió meghirdetése céljából. Kevés csábító nyersanyaga van az országnak a belföldi és külföldi tőke számára. Hátráltatja ezt a tevékenységet az is, hogy a bányatörvény túllőtt a célon, az aranyra, ezüstre, fémekre, fluidumokra vonatkoztatott bányajáradékot mindenre kiterjesztette. Ez riasztó a bányavállalkozó számára. Eddig volt négy fluidum koncesszió, a nemesfém koncesszió a zempléni tájvédelmi körzet és a honvédségi területek miatt szinte lehetetlen. Összesen eddig mintegy 30-35 területre jelentkeztek, de a felszíni homok, kavics és építőipari nyersanyag nem lehet üzlet a köznek, ennek tendereztetése komolytalan;

— a másik lehetőség az, hogy a nagy kockázattal járó kutatás állami feladat, nem lehet vállalkozásként csináltatni. De a jelenlegi gazdasági helyzetben szinte megvalósíthatatlan, erre a költségvetés nem fog lehetőséget biztosítani.

Ugyanakkor olyan dolgok is történtek, például a MÉV esetében, amely ellen az MBH tiltakozott, nem értett egyet a döntésekkel. Az MBH sokat azonban nem tud tenni, hiszen a döntés meghozatalába nem vonták be.

FARKAS István ehhez hozzátette, hogy nemcsak szakmai körökben kell az eredményeket ismertetni, hanem a döntéshozókkal is. Erre példa lehet a Földtani Tanács, amely megtárgyalhatja az éves kutatási terveket és reagálhat is azokra. Ebbe a Tanácsba hat miniszter delegál küldöttet. A forma tehát megvan, az információ áramlás lehetséges, de a jelenlegi államháztartási rendszer nem preferálja a pénz átadását más tárcának. A szűkös keretek miatt minden minisztérium elsősorban saját intézményeiről kénytelen gondoskodni.

Az ásványvagyon gazdálkodással kapcsolatban pedig meg kell említeni, hogy az MGSZ biztosítja az egységes ásványvagyon nyilvántartást és ez feltétlenül előnyös.

HORVÁTH Ferenc lényegében megismételte az előző ülésen feltett kérdését. Az Akadémiai Bizottság számára fontos azt tudni, hogy az MBH hogyan tudja segíteni vagy akadályozni a tudományos kutatást. Például a koncesszió vagy a törvény milyen akadályt jelent, lehet-e koncessziós területen kutatást végezni, hozzáférhető-e az ottani korábbi adatok? ESZTÓ Péter szerint az MBH álláspontja az, hogy a személyiségi jogokhoz fűződő adatokon kívül az adatok tudományos célra való felhasználása közérdek. Tisztázni kell a szolgálati titokra vonatkozó rendelet alapján, hogy a koncessziós terület vagy bányaterület adatai hogyan adhatók át kizárólag tu-

dományos célra. Ha ilyen védelem van, akkor az adat korlátlanul kiadható. Ez azonban emberi tisztességet is igényel, hiszen előfordult az, hogy hazai adatok kerültek külföldi vállalkozók kezébe, a felelősök esküje ellenére. A válasz azért nem volt egyértelműbb, mert a kérdés rendezése most áll befejezés előtt. A Hivatal szemlélete nem az, hogy gátoljon, de az információ átadásának szabályozottnak kell lennie, különben támadási felületet jelenthet.

ESZTÓ Péter zárszava az volt, hogy felajánlotta, ha a földtani kutatással foglalkozó kollégáknak tudományos célra olyan adatra vagy segítségre van szüksége, amit az MBH tud nyújtani, keressék meg közvetlenül őt.

A további napirendi pontokról szóló beszámoló már kevésbé lesz részletes. A Tudományos Bizottság az ELGI-ben — a Bizottság véleménye szerint nagyon jól — megrendezett OTKA poszter bemutatóhoz kapcsolódva ezután a geofizikai OTKA tevékenységet értékelte. Az OTKA segítségével jelentős volt, de az eredmények csak a szakmán belül váltak ismertté. A poszter bemutatón sem képviseltette magát az OTKA-adminisztráció, csak a szakma. Jó lenne a bemutatott anyagokat a Magyar Geofizika egy különszámában közölni (17 poszter, poszterenként négy oldal, ábrákkal együtt). Ez fontos lenne több szempontból is, de máshol is hírt kellene adni erről az eseményről. 19 új OTKA-pályázat van, ezek bírálatához is segítséget adhat az eddigi eredmények ismerete. ADÁM Antal helyett MESKÓ Attila lesz a szakkollégium tagja, a zsűriben MÁRTON Péter és TAKÁCS Ernő fog részt venni, ezenkívül többen lesznek bírálók is. Az ELGI-ből az eddigieknél kevesebb pályázat érkezett. Az OTKA jövője bizonytalan, csökken a keret vagy össze is vonják más alapokkal. Ezzel a kutatói autonómia sérülhet, jobban érvényesülhetnek viszont a központi elvárások.

Az akadémiai tudományos bizottságok elnökei szakmai helyzetkép összeállítására kaptak megbízást, amely majd a kormány elé fog kerülni. Az anyagot az év végére kell elkészíteni. A X. Osztály hét pontot javasol figyelembe venni, amelyek a szakmai tevékenység egészét felölelik. Az egyes intézmények ezekről a pontokról megírják saját véleményüket, de a geofizikáról szóló végső beszámoló nem lehet hosszabb 2-3 oldalnál. A Tudományos Bizottság egy decemberi ülésén fogja megtárgyalni a helyzetképet.

A Tudományos Bizottság az alábbi határozatokat hozta:

- SZARKA László és VERŐ László írjon beszámolót az OTKA poszterkiállításról;
- ADÁM Antal és TAKÁCS Ernő írásban kérje fel a poszterek szerzőit a Magyar Geofizikába szánt cikke megírására;
- HORVÁTH Ferenc írjon bevezetőt a Magyar Geofizika OTKA különszáma elé;
- a Tudományos Bizottság egy határozatban fogalmazza meg álláspontját az OTKA jövőjével kapcsolatban;
- a kormány elé kerülő helyzetkép megtárgyalására a Tudományos Bizottság december közepén tartja következő ülését.

Verő László

AZ SEG 65. KONFERENCIÁJA ÉS KIÁLLÍTÁSA
SOCIETY OF EXPLORATION GEOPHYSICISTS
INTERNATIONAL EXPOSITION & SIXTY-FIFTH ANNUAL MEETING
Houston, Texas — October 8-13, 1995

1995-ben a Society of Exploration Geophysicists szokásos évi kiállításának és kongresszusának színhelye ismét a texasi olajfőváros, Houston és ezen belül a jó öreg „George R. Brown” kongresszusi központ volt. A helyszínről az 1991-es SEG Meeting ürügyén egészen jó beszámolót közölt a Magyar Geofizika 1992. évi 1. száma (52. old.), ezért ennek leírásától itt most hadd tekintsek el. 1991 óta ugyanis ott semmi sem változott, azaz pontosabban minden megváltozott, csak a lényeg nem és az akkori leírás még ma is teljesen hiteles.

Egyébként ha a címet vizsgálgatva valakinek feltűnne, hogy a kiállítás és a konferencia sorrendje az elmúlt évekhez képest megcserélődött, az ne gyanakodjon, ez nem tévedés. A „business” ott (is!) mindennél fontosabb és a „business”-t a kiállítás inkább szolgálja, mint a geofizikai szaktudás évenkénti tűzijátéka. Az SEG a kiállítókból él és Texas őszinte.

A rendezvényt a szokásos forgatókönyv szerint október 8-án, vasárnap délután 6-kor a kiállítási területen rendezett „Icebreaker” fogadással nyitották meg, ehhez kapcsolódott a kiállítás hivatalos megnyitása is és itt fogadta az SEG elnöke a résztvevőket személyesen egy baráti kézfogás és néhány udvarias mondat erejéig.

A kongresszus maga másnap október 9-én, hétfőn délelőtt az Elnökségi Üléssel („Presidential Session — Honors & Awards”) nyílt meg. Ezen ismét csak a szokásos rítus szerint először Fred HILTERMAN, mint a rendezőség vezetője üdvözölte a rendezvény résztvevőit és bemutatta a helyi Rendezőbizottságot, majd elhangzott a házigazda szerepét játszó houstoni SEG Section vezetőjének, Cheryl STEVENS-nek az üdvözlőbeszéde. Ezt követték a testvér egyesületek, az EAEG (Gian Piero ANGELERI), az AAPG (Kevin BIDDLE) és az SPE (Roy H. KOERNER) köszöntői. Méltatták és emléklapokkal ajándékozták meg az SEG James ROBERTSON (ARCO) által vezetett, itt lelépő 1994—95-ös „Executive Committee”-jét és beiktatták a megválasztott új vezetőséget, amelynek elnöke Gordon M. GREVE (ARCO) lett.

Az üdvözlések és a vezetőségváltás után átadták az SEG 1995. évi tiszteleti tagságait és kitüntetésait.

A megnyitót a távozó elnök, Jamie ROBERTSON remek és szép köszöntője, valamint „Special Event Speech” címszóval Thomas GUDERJANNnak a helyhez és alkalomhoz nem teljesen illő monológja zárta. (Guderjan a texasi „Isaszegi csata”, vagyis a san-antonioi Alamo területén végzett geofizikai mérésekkel támogatott régészeti feltárásokról beszélt.)

A hétfő délután kezdődő szakmai program hatnyolc párhuzamos előadói szekcióban és az épület több szintjén szétszórt poszter szekciókban folyt. A poszterek száma az SEG rendezvényeken is évről évre növekszik, és bár még mindig elmaradt a glasgow-i poszter kavalkádétól, az idén már igazán tekintélyesnek volt mondható. A technikai program előadásainak és posztereinek téma szerinti megosztása a következőképpen alakult:

Általános témák

A legfrisebb fejlemények és az út előttünk	8
Mezőn belüli geofizika (feltárás és termelés)	8
Számítási eljárások	
Munkaállomások alkalmazásai	8
Parallel Computing és migráció	8
Szekvencia sztratifráfia	8
Geofizikai módszerek általában	18
Válogatott előadások az AAPG 1993-as kongresszusáról	22
Válogatott előadások Szentpétervárról és Rio de Janeiróból	8
Gravitáció és földmágnesség	8
Geoelektrika	
Elektromágneses módszerek	
Alkalmazások	8
Szeizmika	
Adatgyűjtés	17
3-D mérések tervezése	8
Esettanulmányok	8
Feldogozás	12
Jelfeldolgozás	16
Többszörösök	8
DMO	8
Statikus korrekció / Sebességek	8
Migráció	
Terjedési sebesség és módszertan	7
Alkalmazások	8
Értelmes sebességek	7
Matematikai módszerek	8
Inverzió	16
A tomográfia alkalmazásai	8
Szeizmikus jellemzők és sebességek, optimalizáció	8
Terjedési sebesség és tároló leírás	8
Szeizmikus modellezés	14
Sugárút követés és tomografikus modellezés	8
Hullámegyenletes modellezés	8
A szeizmikus modellezés litológiai következményei	8

Szeizmikus litológia		Sekélygeofizika (Near surface geophysics)	
AVO	7	Általános alkalmazások	8
Kőzetfizika	11	Sekélyszeizmikus alkalmazások	8
Szeizmikus sebességek és kőzetjellemzők	8		
Szeizmikus anizotrópia és kőzetjellemzők	7		
Értelmezés és esettanulmányok	15		
Repedezettség és anizotrópia	8		
Értelmező feldolgozási eljárások	8		
Szeizmikus attributumok értelmezése	7		
Esettanulmányok (Distinguished lectures)	8		
Az anizotrópia hatása az értelmezésre	8		
Mélyfúrási geofizika			
Szeizmika	19		
Cross-hole mérések	8		
VSP	7		
Egyéb	8		

Az elmondott és bemutatott előadások száma jóval meghaladta a 400-at.

A technikai program teljes anyagának „expanded abstract”-ját kiadták egy vaskos kötetben, illetve CD-n, az utóbbit mindenki, aki a kötetet megvette, megkapta ráadásként (érdeklődő tagtársaink mindkettőt megtalálhatják az ELGI Könyvtárában).

A program szerves részét képezték még a „workshop”-ok, valamint a „szakmai ebédek és fogadások”, ezek az étkezéssel összekötött előadások, amelyeket szabad vita követett. Workshopokat a következő címekkel rendeztek:

- Betekintve a Földbe,
- Szeizmikus adatgyűjtés az óceán fenekén,
- Nemzetközi Kőolaj Workshop,
- Sebességbecslés a 3-D leképezéshez,

Tony AMANTE, NÉMETH Géza és Jack VEASAW a kiállításon

A CompuSeis kiállítói standja (NÉMETH Mari, Ivan SIMS, NÉMETH Géza)

Az "International Petroleum Showcase", a MOL kiállítói fülkéje

- Az erőforrás ipari kutatás és technológia menedzselése: az út előttünk,
- A földtudományok és az Internet,
- A feldolgozási és modellépítési eljárások bemutatása egy valódi komplex szerkezeten,
- 1995. SEG D&P Forum: együttműködő projektek a rezervoár menedzsment javítására,
- 3-D kiértékelés: túl a munkaállomásokon,
- AVO inverzió: alkalmazása a kockázat csökkentésére,
- Gravitáció és földmágnesség: nagyfelbontású alkalmazások.

A szakmai ebédek és fogadások témái a következők voltak:

- Gravitáció és földmágnesség,
- Bányászat és geotermika,
- Mezőfejlesztés és termelés,
- Sekélygeofizika.

A kiállításon, amely a szakmai programokkal párhuzamosan zajlott, közel 350 geofizikai, számítástechnikai vagy egyéb, a geofizikai kutatásokban érdekelt cég képviseltette magát, de rajtuk kívül külön kiállító fülkéje volt az SEG-nek és az EAGE-nek, az SEG kiadóhivatalának („SEG BOOKMART”), és az úgynevezett „Consortium Showcase” keretében 8 amerikai, 1 angol, 1 kanadai és 1 holland egyetemnek vagy projektnek. A kiállításon belül ezenkívül több elkülönített csoport is volt:

- A „New Exhibitor Showcase” az SEG kiállításon először jelentkező kiállítók csoportja volt kb. 60 kiállítóval,
- az „International Petroleum Showcase” a kisebb, főleg volt szocialista és harmadik világbeli olajtársaságok egy csoportját fogta össze,

- a „Near Surface Geophysics Showcase” a sekélygeofizikában tevékenykedő cégek csoportja fogása volt.

A rendezvénynek voltak magyar szereplői is. Az „International Petroleum Showcase”-ben volt egy MOL kiállító fülke is, az egész kiállítás egyetlen „hazai-magyar” képviselője. A magyar olajiparon kívül azonban szép számmal lehetett látni a már idegen színekben játszó kollégákat, mint például a University of Utah színeiben NÉMETH Tamást, vagy az AMOCO színeiben TÁLAS Sándort. Sikeres szerepelt régi kollégánk, NÉMETH Géza és cége, a CompuSeis. Az előadók között is volt több magyar, mind az ELGI-ből a nagyvilágba szétszóródott volt kollégáim. Már nem először tapasztalom, hogy kevés helyen van az ember olyan lelkes és barátságos magyar társaságban, kevés helyen adják úgy kézből kézbe, mint éppen SEG Meeting-eken. Némileg keserű szájjal állapítottam meg, hogy bizony a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet kiváló iskola volt, mindenhová jutott a tanítványaiból a hazai ipar legfelső vezető köreitől kezdve a tengerentúli olajtársaságokig, csak éppen magában az Intézetben nem túl sok maradt meg belőlük. (Ez a valódi Magyar Igazság és Élet Útja: csatlakozás Európához, netán Amerikához — egyenként!)

Összefoglalva: a rendezvényről ismét elmondható, hogy mind színvonalában mind méreteiben megfelelt az SEG Meeting-ek legjobb hagyományainak, és az amerikai olajipar központjában, a Houstonban rendezett SEG rendezvények egyelőre túlszárnyalhatatlanok. Az utolsó bejelentett adat 10 613 regisztrált résztvevőt jelzett.

Bodoky Tamás

